

Salman Rushdie

MAHOUND

Részlet „A sátáni versek” című regényből

Greskovits Endre fordítása

Ritka dolog manapság, hogy egy műnek ennyire kalandos élete legyen, mint A SÁTÁNI VERSEK-nek. Persze az ilyesmihez keltenek különleges konstellációk, világpolitikai helyzet, az idők sötétülése meg kinek mihez van fantáziája.

Salman Rushdie-nak ez a harmadik műve. Az első kettővel (AZ ÉJFÉL GYERMEKEI, SZÉGYEN) sem volt könnyű a helyzet, hiszen az egyik Indiáról szól, óriási nemzetközi sikert, Booker-díjat kiváltva, a másik Pakisztánról, s egyik országban sem fogadták osztatlan lelkesedéssel a „távolba szakadt” próféta sokszor kemény és húsbavágó szavait. Ez a harmadik született azért, hogy mintegy lezárva a trilógiát, a szerző beszámoljon az őt Keletre és Nyugatra húzó kötelek közti választás lehetetlenségéről. („Ugrálok, horkantok, nyerítek, ágaskodom, rugdosok. Kötelek, nem választok köztetek.” – KELET, NYUGAT.)

Ekkor csapott le a végzet Homeini ajatollah személyében. Mindannyiunk előtt ismerős a kép, ahogy egy vesztét érző vezető igyekszik elterelni magáról a figyelmet, s valami ellenséget találni, aki ellen a tömegek haragja fordulhat. Ez lett a mi mit sem sejtő szerzőnk, aki döbbsent meglepetéssel vette hírért, hogy mostantól fogva bármely muzulmán büntetlenül megölheti, hiszen az ajatollah kimondta rá a *fatvát*, ami nem csupán kiközösítést jelent, hanem halált is.

Ettől vált a mű és szerzője sorsa enyhén szólva is kalandossá. Rushdie új hazája (ami egyben a régi is, hiszen felmenői mind a brit birodalom szülöttei) úgy döntött, hogy

a nyugati demokrácia nevében megvédi a szerzőt, mert elmúltak azok az idők – legalábbis az európai demokraták szerint –, amikor egy művészt üldözni lehet az általa leírtak miatt.

És a mű, A SÁTÁNI VERSEK sokáig nem jelenhetett meg olcsó, fűzött kiadásban. Ez azért volt így, mert a *fatva* után több fordító és kiadó (japán, olasz, norvég) ellen me-renyletet kíséreltek meg – és ez sajnos egyes esetekben halálos kimenetelű lett. Ezek után a szerző és ügynöke (Andrew Wylie) kitalálta, hogy alapít egy könyvkiadót, és a fűzött kiadást így jelenteti meg – elkerülendő a további halálos áldozatokat.

E történet a rendszerváltás környékén zajlott, amikor sokan mással voltak elfoglalva, mégis eszükbe jutott, hogy megjelen- tetik a könyvet. Ám a történetek után egyetlen fordító sem vállalta a feladatot – érthető okokból. 2004-ben, jó idő elteltével vette magának valaki a bátorságot, hogy kiadja a könyvet a Nyugaton már bevált feltételekkel: új, egyetlen könyvre létrejött kiadó a fordító nevének elhallgatásával.

Nem tisztem, hogy erről a kiadványról elmondjam a véleményem, megtették ezt már nálam sokkal avatottabbak, többek közt e folyóirat hasábjain is (*Holmi*, 2005. augusztus), de úgy láttam józnak, hogy amint kiadói hajlandóság mutatkozik, én is nekirugaszkodjam ennek a könyvnek.

Remélem, hányatott sorsa után végre megtalálja méltó helyét a magyar olvasók körében is.

G. E.

Dzsibríl, amikor aláveti magát az elkerülhetetlennek, amikor súlyos szemhéjjal siklik angyalsága látomásai felé, elhalad szerető anyja mellett, aki más néven szólítja, Saitánnak nevezi, csak így, Saitánnak, a hozzáillő néven, mert hülyéskedik a dobozokkal, amelyekben a hivatalnokok ebédjét hordja ki városszerte, csintalan kópé, szeleteli anyja a levegőt a kezével, a csibész muzulmán húsrekeszeket rakosgat hindu ételhordókba, a kuncsaftok fel vannak bősztülve. Kisördög, szidja, de aztán a karjába zárja, én kis faristám, a fiúk mindig fiúk maradnak, és ő belezuhan anyja mellett az álomba, és közben egyre nagyobb, és a zuhanást kezdi repülésnek érezni, anyja hangja távolról lebeg oda hozzá, bábá, nézd, hogy megnőttél, *iszonyúl* nagy vagy, haha, taps. Óriási, szárnyatlan, lába a horizonton, karja a nap körül. A korai álmokban látja a kezdeteket, az égből levett Saitánt, aki a legmagasabb Dolog egyik ága után kap, a legvégső határnak a Trón mögött álló lótuszfája felé, és Saitán már nincs, zuhan, becsapódik. De tovább élt, nem halt meg, nem tudott meghalni, a pokol fenekéről énekelte halk, csábító verseit. Ő, az édes dalok, melyeket tudott. Lányaival, az ördögi háttérvokállal, igen, hármukkal, Láttal, Manáttal, Uzzával, az anyátlan lányokkal, akik a papájukkal nevettek, a szájuk elé tett kézzel vihogtak Dzsibrílen, micsoda trükköt tartogatunk neked, vihogtak, neked meg annak az üzletembernek a hegyen. De az üzletember előtt vannak még más történetek, itt van ő, Dzsibríl arkangyal, feltárja a Zamzam forrását az egyiptomi Hágár előtt, hogy miután Ibráhím próféta magára hagyta gyermekével a sivatagban, ő ihasson a hús forrásvízből, és életben maradjon. Később pedig, miután a dzsurhumok betömték a Zamzamot homokkal meg aranygazzellákkal, és egy időre mindenki megfeledkezett róla, akkor itt van ő megint, és megmutatja a skarlátszín sátorok Muttalibjának, ki apja volt az ezüsthajú gyermeknek, ki viszont az üzletembert nemzette. Az üzletember: itt jön ő.

Dzsibríl néha alvás közben álmon kívüli tudatára ébred annak, hogy alszik, hogy az alvását álmodja, és olyankor pánikba esik, jaj, Istenem, kiáltja, jaj, hallga itten, Allahisten, rohadtul végem van nekem. Flúgos az agyam, tisztára örült, hígvelejű, hobbant eszű. Pont, ahogy ő, az üzletember érezte, amikor először találkozott az arkangyallal: azt hitte, begolyózott, le akarta vetni magát egy szikláról, egy magas szikláról, egy olyan szikláról, amelyen satnya lótuszfa nőtt, egy olyan magas szikláról, amilyen magasán a világ teteje van.

Közeleg: igyekszik fel, a Cone-hegyre, a barlanghoz. Boldog születésnapot: ma negyvennégy éves. És bár a mögötte és alatta fekvő város nyüzszög az ünneptől, ő egymagában kapaszkodik fölfelé. Ágy végén nem várta szépen vasalt és hajtogatott születésnapi öltözék. Aszketikus férfi. (Mily különös tulajdonság ez egy üzletembernél?)

Kérdés: mi a hit ellentéte?

Nem a hitetlenség. Az túl végleges, bizonyos, lezárt. Maga is egyfajta hit.

A kétely.

Emberi állapot, de mi van az angyalokkal? Ők, akik félüton vannak Allahisten és a homosap közt, kételkedtek-e valaha? Igen: egy nap Isten akaratát megkérdőjelezve, motyogva bújtak meg a Trón alatt, tiltott kérdéseket merészeltek feltenni: antikérdéseket. Jól van ez így? Nem lehet vitatni? Szabadság, a régi antikérdés. Ő természetesen megnyugtatta őket, alkalmazta vezetői készségeit à l'isten. Hízelt nekik: ti lesztek akaratom eszközei a földön, az ember megváltása-kárhozása, a szokásos dolgok satöbbi. És hókuszpókusz, a tiltakozásnak vége, fel a glóriákkal, vissza a munkába. Az angyalok könnyedén megbékíthetők; hangszerré kell változtatni őket, és máris játsszák a hárfiadalt.

Az emberi lények keményebb diók, ők bármiben tudnak kételkedni, még abban is, amit a tulajdon szemükkel látnak. Amit a tulajdon szemük mögött látnak. Ami a csukott csipájuk mögött történik, miközben süllyednek nehéz szemhéjjal... az angyaloknak nincs valami nagy akaratuk. Az akarat ellenkezés; a behódolás elutasítása; eltérő nézet.

Tudom; ördögbeszéd. A Saitán megzavarja Dzsibrílt.

Én?

Az üzletember: úgy fest, ahogy festenie kell, magas homlok, sasorr, széles váll, keskeny csípő. Átlagmagasság, töprengő tekintet, ruházata két négyrőfnyi hosszúságú szövet, egyik a testét borítja, másik a vállára vetve. Nagy szem; hosszú, lányos szempillák. Lépte túl hosszúnak tűnik a lábához képest, de könnyű léptű ember. Az árvák megtanulják, hogy mozgó célpontok, ezért gyors járásra, reakciókra, szájtartó elővigyázatosságra tesznek szert. Csipkebokrok és balzsamfák közt közeledik, sziklákon mászik át, életerős ember, nem pókhasú uzsorás. És igen, ismét jelentsük ki: furcsa üzletember az olyan, aki kivonul a vadonba, fel a Cone-hegyre, néha egy hónapra is egyhuzamban, csak hogy egyedül legyen.

Neve: álomnév, amelyet a látomás változtatott meg. Ha helyesen ejtjük ki, azt jelenti, „ő, akiért hálát kell adni”, de ő itt nem hallgat erre; és arra sem, bár tisztában van vele, hogy miképp nevezik, hogy mi a gúnyneve odalenn, Dzsáhilijjában, hogy *ő, ki fel s alá járkal az öreg Cone-on*. Ő se Mahomet, se Mehemed; inkább elfogadta a démoncédulát, amelyet a *firangik* akasztottak a nyakába. Hogy a sértést erővé változtassák, a whigek, a toryk, a feketék, mind büszkén viselik a neveket, amelyeket gúnyból kaptak; hasonlóképpen a mi hegymászó, prófétaí indíttatású remeténk is maga a középkori mumus, az ördög szinonimája: Mahound.

Ez ő. Mahound, az üzletember, aki megmássa forró hegyét Hidzsázbán. A város délibábja csillog alatta a napon.

Dzsáhilijja városa kizárólag homokból épült, építményeit a sivatag formálta, ahonnan eredtek. Csodálni való látvány: falakkal kerített, négykapus csoda, melyet a benne lakók hoztak létre, akik megtanulták a trükköt, hogy a fehér, elhagyatott homokdűnéket – magát a változékonyságot, a kizökkenés, az állhatatlanság, az árulás, a formátlanság eszenciáját – valami alkímia segítségével átalakítsák frissen feltalált állandóságuk szövetévé. Ezek az emberek mindössze három-négy nemzedék során eltávolodtak nomád múltjuktól, amikor még ugyanolyan gyökértelenek voltak, mint a dűnék, vagy inkább abban a tudatban gyökereztek, hogy a vándorlás maga az otthon.

Bár a vándor jól megvan a vándorlás nélkül is; ez csak szükséges rossz; a lényeg a megérkezés.

Nemrégiben aztán, ahogy az a hozzájuk hasonló jó szimatú üzletemberekhez illik, a dzsáhilijjaiak letelepedtek a nagy karavánutak kereszteződésében, és igájukba hajtották a dűnéket. Most a homok a hatalmas városi kereskedőket szolgálja. Macskakővé formálva Dzsáhilijja kacskaringós utcáit burkolja; éjszaka aranyszínű lángok világítanak a simára csiszolt homoküstökből. Üveg van az ablakokban, a kereskedők palotáinak végtelen magas homokfalaiba vágott hosszú résekben; Dzsáhilijja sikátoraiban számfogatok gurulnak sima homokkerekeken. Én a magam gonoszságával néha elképzelem, hogy egy nagy hullám érkezik, hogy magas, habzó vízfal dübörög át a sivatagon, folyékony katasztrófa, mely teli van kettétörő csónakokkal és fuldoklók karjával, özönvíz, mely e hiú homokvárakat semmivé teszi, beledöngöli őket a földbe, ahonnan erednek.

De itt nincsenek hullámok. Dzsáhilijában a víz ellenség. Cserépedényben szállítják, amelyből soha nem szabad kiloccsannia (a törvénykönyv keményen bünteti a vétkeket), mert ahol kicsöppen, a város ijesztően mállik. Lyukak jelennek meg az utakon, a házak megdőlnék és inognak. Dzsáhilijja vízholdói megvetett kellékek, páriák, akikről nem lehet megfeledkezni, s akiknek ezért sosem lehet megbocsátani. Dzsáhilijában sosem esik; nincsenek szökőkutak a homokkertekben. Néhány pálma áll a zárt udvarokban, gyökerük messze lenyúlik a földre, hogy nedvességet találjon. A város vize föld alatti csermelyekből és forrásokból ered, az egyik ilyen a legendás Zamzam a koncentrikus homokváros közepén, a Fekete Kő háza mellett. Itt, a Zamzamnál van egy *behesti*, egy lenézett vízholdó, aki felhúzza a létfontosságú, veszedelmes folyadékot. Neve is van: Khálid.

Az üzletemberek városa: Dzsáhilijja. A törzs neve *Cápa*.

Ebben a városban az üzletemberből lett próféta, Mahound megalapítja az egyik nagy világvallást; és e napon, a születésnapján élete válságba került. Egy hang suttogja a fülébe: *miféle eszme vagy te? Agyi vagy agyi?*

Ismerjük ezt a hangot. Hallottuk már.

Míg Mahound a Cone-t mássza, Dzsáhilijja más évfordulót ünnepel. Az ősidőkben Ibráhím pátriárka jött ebbe a völgybe Hágárral és Iszmáíllal, a fiukkal. Itt, e víztelen pusztaságban magára hagyta Hágárt. Az asszony megkérdezte: ez Isten akarata? A férje azt felelte, az. Azzal távozott a szemét. Az emberek már a kezdetektől fogva arra használták Istent, hogy igazolják vele az igazolhatatlant. Útjai kifürkészhetetlenek, mondják az emberek. Nem csoda hát, hogy a nők hozzám fordultak. De nem kalandozom el; Hágár nem volt boszorkány. Hágár bízott: *Ő bizonyosan nem hagyja, hogy elpusztuljak*. Miután Ibráhím otthagya, szoptatta a csecsemőt, amíg el nem apadt a teje. Aztán felmászott két dombra, előbb a Szafára, aztán a Marvára, egyikről a másikig futott kétségbeesésében, hátha megpillant egy sátrat, egy tevét, egy emberi lényt. Semmit nem látott. Ekkor látogatta meg Dzsibrílt, és megmutatta neki a Zamzam vizét. Hágár tehát életben maradt; de miért gyűlnek most össze a zarándokok? Hogy megünnepeljék az életben maradását? Nem, nem. Azt a tisztességet ünneplik, hogy a völgybe annak idején ellátogatott, igen, kitalálták, Ibráhím. E szerető hitves nevében gyűlnek össze, imádkoznak, és mindenekelőtt költik a pénzt.

Dzsáhilijja ma csupa illat. Arábia, az *Arabia odorifera* illatai lebegnek a levegőben: balzsam, kasszia, fahéj, tömjén, mirha. A zarándokok datolyapálmabort isznak, s kószálnak Ibráhím ünnepének nagy vásárában. És köztük ott kószál valaki, akit barázdált homloka elválaszt a vidám tömegetől: magas férfi bő, fehér köntösben, csaknem egy egész fejjel magasabb Mahoundnál. Szakálla körbezárja ferde, hosszúkás arcát; járása ringó, a hatalom halálos eleganciáját mutatja. Mi a neve? A látomás végül megadja a nevét; az álom ezt is megváltoztatta. Itt van ő, Karím Abu Szimbel, Dzsáhilijja nagyura, a bős, gyönyörű Hind férje. A város kormányzótanácsának feje, végtelenül gazdag, a városkapuknál álló jövedelmező templomok tulajdonosa, rengeteg teve gazdája, karavánok vámszedője, felesége a vidék legszebb asszonya: mi rengetheti meg egy ilyen férfi bizonyosságát? Ám Abu Szimbelhez is közelít a válság. Egy név gyötri, és ki tudják találni, mi az: Mahound, Mahound, Mahound.

Ó, Dzsáhilijja vásártereinek pompája! Hatalmas, illatos sátraiban itt a fűszerek, szennalevelek, jó szagú fák sora; itt megtalálhatók az illatszerárusok, akik versengenek a zarándokok orráért és pénzeszacskóiért is. Abu Szimbel átverekszik magát a tömegen.

Kereskedők, zsidók, monofiziták, nabateusok adják-veszik az ezüstöt meg az aranyat, megmériük, ravasz fogakkal érmébe harapnak. Van vászon Egyiptomból és selyem Kínából; Bászrából fegyverek és gabona. Van szerencsejáték, ivás és tánc. Eladó rabszolgák, núbiaiak, anatóliaiak, etiópok. Cápa törzsének négy csoportja ellenőrzi a vásár különböző területeit, az illat- és fűszereket a skarlát sátrakban, a szövetet és bőrt pedig a feketékben. Az ezüsthajú csoport felelős a nemesfémekért és kardokért. A szórakoztatás – kockajáték, hastáncosnók, pálmabor, a hasis és *afim* szívása – a törzs negyedik csoportjának, a foltos tevék tulajdonosainak kiváltsága, akik a rabszolga-kereskedelmet is irányítják. Abu Szimbel bekukkant egy táncos sátorba. A zarándokok pénzeszacskót szorongatnak a bal kezükben; a zacskókból időnként egy érme kerül át a jobb tenyérbe. A táncosnók rázzák magukat, és izzadnak, szemüket le nem veszik a zarándokok ujjairól; amikor a pénzmozgás megszűnik, a tánc is véget ér. A nagy ember grimaszt vág, és visszajejti a sátorlapot.

Dzsáhilijját egy sor durva körben építették, házai a Fekete Kő házától kifelé terjeszkednek, hozzávetőleg a gazdagság meg a rang sorrendjében. Abu Szimbel palotája az első körben van, a legbelsőben; ő végigsétál az egyik messzibe nyúló sugárúton, el a város sok jósa mellett, akik a zarándokok pénzéért cserébe csiripelnek, turbékolnak, sziszegnek, és különböző madár-, vadállat- meg kígyódzsinneket birtokolnak. Egy varázslónő, aki egy pillanatra elfelejtett fölnezní, elébe guggol:

– Szeretnéd rabul ejteni egy lányka szívét, drágám? Szeretnéd, hogy ellenséged a hatalmadba kerüljön? Tégy próbára; próbáld ki a kis csomóimat!

Azzal feláll, csomós kötelet himbál, emberi életeket csábít – ám most észreveszi, kivel beszél, ezért csalódottan leengedi a karját, és motyogva elsettenkedik a homokba.

Mindenütt lárma és könyökök. Költők állnak ládákon, és szavalnak, a zarándokok pedig érméket vetnek a lábuk elé. Némely bárd *radzsaz* verseket mond, a négy szótagos ütemet a legenda szerint a teve járása ihlette; mások *kaszídát* mondanak, verseket csökönyös úrnőkről, sivatagi kalandokról, vadszamár vadászatról. Egy-két nap múlva eljön az éves költői verseny ideje, amely után a hét legjobb verset kiszögezik a Fekete Kő házának falára. A költők felkészülnek a nagy napra; Abu Szimbel nevet a dalnokok művein, akik maró szatírákat, vitriolos ódákat énekelnek, amelyeket az egyik főnök rendelt a másik ellen, az egyik törzs a szomszédja ellen. Aztán bólint, amikor felismeri az egyik költőt, aki mellészegődik, az éles nyelvű, vékony fiatalembert, akinek ujjai féktelenül mozognak. Ennek az ifjú szatíraszerzőnek máris a legrettegettebb a nyelve egész Dzsáhilijjában, de Abu Szimbel előtt szinte hódolattal viselkedik.

– Miért vagy oly gondterhelt, nagyúr? Messziről látszik, hogy nyeled a mérged.

Abu Szimbelnek ferde vigyorra húzódik a szája.

– Micsoda hírnév – mereng. – Pedig még ki se hulltattad a tejfogaidat. Vigyázz, különben nekünk kell kihúznunk azokat a fogakat.

Ugratja az ifjút, könnyedén beszél, de még e könnyedségben is ott lappang a fenyegetés, mert olyannyira hatalmas ember. A fiú nem jön zavarba. Abu Szimbelhez igazítva lépteit így felel:

– Bármelyiket kihúzod, erősebb nő a helyébe, mélyebben harap, forróbb vért faszaszt.

A nagyúr bizonytalanul bólint.

– Szeretted a vér ízét – mondja.

A fiú vállat von.

– Ez a költő munkája – válaszolja. – Megnevezni a megnevezhetetlent, rámutatni a szélhámosságra, állást foglalni, vitákat kiváltani, alakítani a világot és megakadályozni, hogy elaludjon.

És ha vérfolyamok áradnak a sebekből, amelyeket a verseivel ejt, akkor ezek őt táplálják majd. Ő a szatíraíró, Baál.

Lefüggönyözött gyaloghintó halad el mellettük; a város valamely finom hölgyét nyolc anatóliai rabszolga viszi a vállán, hogy megnézze a vásárt. Abu Szimbel megfogja az ifjú Baál könyökét azzal az ürüggyel, hogy elkormányozza őt az útról; ezt mormolja: „reméltem, hogy megtalállak; szót váltanék veled”. Baál csodálja a nagyúr ügyességét. Amikor keres valakit, meggyőzi a zsákmányt, hogy ő vadászta le a vadászt. Abu Szimbel szorítása erősödik; könyökénél fogva a város közepén álló szentségek szentsége felé kormányozza társát.

– Van egy megbízásom neked – mondja a nagyúr. – Irodalmi ügy. Ismerem a korlátaimat; a rímes kajánság, az időmértékes rágalmazás meghaladja a képességeimet. Megérted.

Baál, a büszke, dölyfös fickó azonban megdermed, kiáll a méltóságáért.

– Nem helyes, hogy a művész az állam szolgája legyen.

Szimbel hangja lehalkul, selymesebb ütemet vesz fel.

– Hát persze. Bár az teljességgel tiszteletre méltó dolog, ha orgyilkosok rendelkezésére állsz.

Halottkultusz dühöng Dzsáhilijában. Amikor valaki meghal, fizetett gyászolók ütik magukat, karmolják a mellkasukat, tépik a hajukat. Átvágott inú tevét hagynak a síron megdöglöni. És ha az illetőt meggyilkolták, akkor legközelebbi rokonai aszkétai esküt tesznek, és addig üldözik a gyilkost, amíg a vért vérrel meg nem bosszulják; minekutána kötelező ünnepi verset írni, de kevés bosszúálló bír a rímelés tehetségével. Sok költő azzal keresi a kenyerét, hogy orgyilkos dalokat ír, és köztudott, hogy e vérdicsérő versfaragók legjobbja a koraérett polemizáló, Baál. Akinek szakmai büszkesége most megakadályozza, hogy a nagyúr apró csipése megsebezze.

– Ez kulturális kérdés – feleli.

Abu Szimbel még mélyebbre süpped a selymességben.

– Lehet – sottogja a Fekete Kő házának kapujánál –, de Baál, lásd be: nem számíthatok-e rád egy kicsit? Mindketten, legalábbis úgy hiszem, ugyanazt az úrnőt szolgáljuk.

Most kifut a vér Baál arcából; magabiztossága összetörik, lehull róla, mint a kagyló héja. A nagyúr, aki látszólag nem veszi észre a változást, betessékeli a szatíraírót a házba.

Dzsáhilijában azt mondják, ez a völgy a föld köldöke; hogy a bolygó, amikor létrejött, e pont körül forgott. Ádám idejött, és csodát látott: négy smaragdoszlop tartott egy óriási, ragyogó rubint, és e baldachin alatt egy hatalmas fehér kő ragyogott szintén a saját fényétől, mint lelke látomása. Erős falakat épített a látomás köré, hogy örökre a földhöz kösse. Ez volt az első ház. Sokszor átépítették – egyszer Ibráhím, miután Hágár és Iszmáil angyali segítséggel életben maradt –, és lassanként, ahogy a zarándokok századokon át számtalanszor megérintették a fehér követ, annak színe feketére sötétült. Aztán megkezdődött a bálványok kora; Mahound idejében már háromszázhatvan kőisten vette körül Isten követ.

Mit gondolna erről a vén Ádám? Itt vannak a tulajdon fiai: Hubal kolosszusa, amelyet az amálekíták küldtek Tihből, a kincses kút felett áll, Hubalé, a pásztoré, a növekvő

holdé; és ott a fenyegető, veszedelmes Káin is. Ő a fogyó hold, kovács és muzsikus; neki is megvannak a rajongói.

Hubal és Káin lenéz az előttük ballagó nagyúrra és költőre. És a nabateus ós-Dionüszosz, Dzussará; a hajnalcsillag, Asztarté és a komor Nakruh. Itt a napisten, Manáf! Lám, ott tárja szárnyát az óriási Naszr, a sas formájú isten! Amott Kuzah, aki a szívárványt tartja... hát nem az istenek bősége ez, kőáradat, mely csillapítja a zarándokok farkaséjét, oltja profán szomjukat? Az utazókat csábító istenségek a zarándokokhoz hasonlóan szerte a világból jönnek. A bálványok szintén küldöttek valamiféle nemzetközi vásáron.

Van itt egy Allah nevű isten (neve egyszerűen azt jelenti: az isten). Ha megkérdik a dzsáhilijjiakat, elismerik majd, hogy e fickónak van valamiféle átfogó tekintélye, de nem nagyon népszerű: mindenek a szakosodott szobrok korában.

Abu Szimbel és a most már verítékező Baál egymás oldalán megérkezett a három legkedveltebb dzsáhilijjai istennő szentélyéhez. Meghajolnak mindhárom előtt: a ragyogó tekintetű Uzzá, a szépség és a szerelem istennője előtt; a sötét, rejtélyes Manát előtt, aki elfordítja arcát, akinek céljai titokzatosak, s ujjai közt homok pereg – ő a végzetért felelős, ő a Sors; és végül hármuk közül a legnagyobb, az anyaistennő előtt, akit a görögök Létónak neveznek. Itt Ilátnak vagy gyakrabban al-Látnak hívják. *Az istennő.* Még a neve is Allah ellentétévé és egyenrangú társává teszi. Lát, a mindenható. Baál arcán hirtelen megkönnyebbülés látszik, majd a földre veti magát, és leborul az istennő előtt. Abu Szimbel állva marad.

A nagyúr, Abu Szimbel családja – vagy pontosabban a felesége, Hind – ellenőrizi Lát híres templomát a város déli kapujánál. (Ők szednek vámot a keleti kapunál álló Manát-templomnál és az északi Uzzá-templomnál is.) Ezek a koncessziók a nagyúr vagyonának alapjai, Baál tehát tudja, hogy a nagyúr Lát szolgája. És egész Dzsáhilijjában köztudott, hogy a satíráíró ennek az istennőnek a hódolója. Mindössze erre gondolt hát a nagyúr! Baál a megkönnyebbüléstől remegve a földön marad, és hálát ad patrónusának. Aki jóindulatúan tekint rá; ám egy istennő arckifejezésében nem lehet bízni. Baál súlyos hibát követett el.

A nagyúr váratlanul vesén rúgja a költőt. Baál, akit akkor ért a támadás, amikor épp úgy gondolta, biztonságban van, visít, odébb gurul, Abu Szimbel pedig követi, és tovább rugdossa. Roppanó borda hangja hallatszik.

– Vakarék – szólal meg a nagyúr továbbra is halkán és nyájasan. – Cérnahangú, tőketlen selyemfiú. Azt hitted, hogy Lát templomának úrnője melléd áll csak azért, mert kamazos szenvedélyt táplálsz iránta? – És tovább rugdalja kimérten, módszeresen. Baál zokog Abu Szimbel lábánál. A Fekete Kő háza egyáltalán nem üres, de ki állna a nagyúr és haragja közé? Baál kínzója hirtelen leguggol, megragadja a költő haját, felrántja a fejét, és a fülébe suttog: – Baál, én nem erre az úrnőre gondoltam. – Erre Baál az ocsmány önsajnálát üvöltését hallatja, mert tudja, hogy élete mindjárt véget ér, véget akkor, amikor még annyi mindent el kell érnie, szegény fickó. A nagyúr ajka súrolja a fülét. – Te hitvány tevéfos – leheli Abu Szimbel –, tudom, hogy kúrod a feleségem. – Érdeklődéssel figyel, hogy Baálnak látványos erekcója támad, ami gúnyosan a félelmére utal.

Abu Szimbel, a felszarvazott nagyúr feláll, és parancsot ad:

– Talpra.

Baál pedig rémülten követi kifelé.

Izmáil és az egyiptomi Hágár sírja a Fekete Kő házának északnyugati oldalán, egy alacsony fallal elkerített területen áll. Abu Szimbel arra tart, majd egy kicsit odébb

megtorpan. A sír mellett kis csoport. Ott van a vízhordó Khálid, valami csavargó Perzsiából, aki az idegen hangzású Szalmán nevet viseli, és e söpredék hármását kiegészítendő ott a rabszolga, Bilál, akit Mahound felszabadított, a hatalmas, fekete szörnyeteg a természetéhez illő hanggal. A három rest a falon ül.

– Ez a söpredék – mondja Abu Szimbel. – Ezek a célpontjaid. Írj róluk; meg a vezetőjükről is.

Baál minden rettegése ellenére sem tudja leplezni hitetlenkedését.

– Nagyúr, ezekről a *senkikről*... ezekről a kibaszott *bohócokról*? Miattuk nem kell aggódnod. Mit képzelsz? Hogy Mahound egyetlen Istene csődbe juttatja a templomaidat? Háromszázhatvan egy ellen, és az egy nyer? Ez nem történhet meg.

Szinte hisztérikusan vihog. Abu Szimbel nyugodt marad:

– Tartogasd a sértéseidet a verseidbe.

A vihogó Baál nem tudja abbagyni.

– Vízhordók, bevándorlók és rabszolgák forradalma... húha, nagyúr. Tényleg megijedtem.

Abu Szimbel alaposan végigméri a kacagó költőt.

– Igen – feleli –, így van, félned kell. Láss hozzá az íráshoz, kérlek, és elvárom, hogy ezek a versek mesterművek legyenek.

Baál összegörnyed, vinnyog.

– De hát ezzel pocskékolom azt a kis tehetségem...

Látja, hogy túl sokat mondott.

– Tedd, amit mondtam – így Abu Szimbel utolsó szavai. – Nincs választásod.

A nagyúr elnyúlik a hálószobájában, az ágyasok pedig ellátják igényeit. Kókuszolaj gyérülő hajára, bor az ínyére, nyelvek az örömére. *A fiúnak igaza van. Miért félek Mahoundtól?* Lustán számolni kezdi az ágyasokat, aztán tizenötnél egy legyintéssel abbagyni. *A fiú. Hind nyilván továbbra is találkozik veled; mekkora esélye van neki az asszony akarata ellen?* Tudja, ez valami gyengeség benne, hogy túl sokat lát, túl sokat eltűr. Neki is megvannak a vágyai, az asszonynak miért ne lehetnének? Amíg Hind diszkréten csinálja, és amíg ő tudja. Tudnia kell; a tudás a kábítószere, a függősége. Azt nem tudja eltűrni, amiről nem tud, és ez okból, ha nem másból, Mahound az ellensége, Mahound a szedett-vedett bandájával – a fiú joggal nevetett. Ó, a nagyúr nehezebben nevet. Ellenfeléhez hasonlóan óvatos ember, lábujjhegyen jár. Eszébe jut a nagydarab rabszolga, Bilál: hogy a gazdája megkérte a Lát-templom előtt, számolja össze az isteneket. „Egy”, felelte ő azon a zengő, dallamos hangján. Istenkáromlás, halállal büntetendő. Lefektették a vásártéren, és nagy követ gördítettek a mellkasára. *Hányat mondtál?* Egy, ismételte, egy. Második követ gördítettek az első mellé. *Egy, egy, egy.* Mahound nagy árat fizetett a gazdájának, és felszabadította.

Nem, tűnődik Abu Szimbel, a Baál fiú tévedett, ezekre az emberekre időt kell fordítani. Miért félek Mahoundtól? Ezért: egy, egy, egy, ettől a rémisztő egyedülállóságtól. Mivel én mindig megosztott vagyok, mindig kettő, három vagy tizenöt. Még a nézőpontját is értem; ugyanolyan gazdag és sikeres, mint bármelyikünk, mint a tanács bármelyik tagja, de mivel nincsenek megfelelő családi kapcsolatai, mi nem ajánlottunk föl neki helyet a csoportban. Mivel az árvasága kizárja a kereskedői elitből, úgy érzi, hogy becsapták, nem kapja meg, ami jár neki. Mindig becsvágyó fickó volt. Becsvágyó, de magányos is. Az ember nem juthat fel úgy a csúcsra, ha egymaga mássza meg a hegyet. Hacsak nem találkozik ott egy angyallal... igen, ez az. Látom, miben mesterkedik. De

ő nem értene meg. *Miféle eszme vagyok én?* Hajlom. Ingadozom. Számolok az esélyekkel, alkalmazkodom a körülményekhez, manipulálok, túlélék. Ezért nem vádolom Hindet házasságtöréssel. Remek pár vagyunk, tűz és víz. A családi címere, a legendás vörös oroszlán, a sokfogú *mantikór*. Hadd játsszon a szatíráírójával; köztünk sosem a szexről szólt a dolog. Majd végzek a fickóval, amikor ő is végez vele. Van itt egy nagy hazugság, gondolja Dzsáhilijja nagyura, miközben álomba szenderül: hogy a toll hatalmasabb a kardnál.

Dzsáhilijja városának gazdagsága arra épült, hogy a homok előnyt élvez a vízzel szemben. A régi időkben biztonságosabbnak vélték, ha az árut inkább a sivatagban, mint a tengeren szállítják, ahol a monszun bármikor lecsaphat. Azokban a meteorológia előtti időkben az ilyesmit lehetetlen volt megjósolni. Ez okból virágoztak a karavánszerájok. A világ termékei Zafarból Sábába jöttek, onnan Dzsáhilijjába és Jatrib oázisába, majd tovább Midiánba, ahol Mózes élt; onnan Akabába és Egyiptomba. Dzsáhilijjából egyéb utak indultak: keletre és északkeletre, Mezopotámia és a nagy Perzsa Birodalom felé. Petrába és Palmürába, ahol valaha Salamon szerette Sába királynőjét. Azok voltak a dús idők. Most azonban a félsziget vizein járó flották erősebbek lettek, legénységük ügyesebb, navigációs eszközeik pontosabbak. A tevekaravánok vesztesre állnak a hajókkal szemben. A sivatag meg a tenger hajói, a régi versengők közt megbillent az erőegyensúly. Dzsáhilijja urai nyugtalanok, de sokat nem tehetnek. Abu Szimbel néha azt gyanítja, hogy csak a zarándoklat áll a város meg a romlása közt. A tanács feltúrja a világot idegen istenek szobrai után, hogy új zarándokokat csábítson a homokvárosba, de ebben is vannak versenytársaik. Odalenn, Sábában nagy templomot emeltek, szentélyt, mely a Fekete Kő házával vetekedik. Sok zarándokot édesgettek délre, és a dzsáhilijjai vásárookra érkezők száma csökken.

Abu Szimbel javaslatára Dzsáhilijja kormányzói a világiasság kísértő fűszereit szórták a vallásgyakorlás mellé. A város híressé vált szabadosságáról, játéklarangjairól, bordélyairól, obszcén dalairól és vad, hangos muzsikájáról. Egy alkalommal a Cápá törzs tagjai túl messze mentek a zarándokpénzeket illető mohóságukban. A ház kapuőrei belépődíjat kezdtek követelni a megfáradt utazóktól; négyen, akiket felingerelt, hogy mindössze egy alamizsnányi összeget kaptak, lelöktek két utazót a nagy, meredek lépcsősoron. E tett visszafelé sült el, és eltántorította a visszatérni szándékozókat... Manapság a zarándoknőket gyakran elrabolják, hogy váltságdíjat kapjanak értük, vagy eladják őket ágyasnak. A fiatal cápák bandái cirkálnak a városban, és a saját törvényük szerint élnek. Azt rebesgetik, hogy Abu Szimbel titokban találkozik a bandavezérekkel, és megszerzezi őket. Ebbe a világba hozta el Mahound az üzenetét: egy, egy, egy. E sokféleségben ez veszedelmes szónak tűnik.

A nagyúr felül, és ágyasai rögtön odalépnek, hogy folytassák az olajozást meg a simogatást. Ő elhessenti őket, és tapsol. Belépnek az eunuchok.

– Küldjetek futárt Mahound *káhin* házába – parancsolja Abu Szimbel. *Egy kis próba elé állítjuk. Tisztességes versenyben: három egy ellen.*

Vízhordó, bevándorló, rabszolga: Mahound három tanítványa mosakodik a Zamzam-kútnál. A homokvárosban bizarr ez a vizes megszállottság. Mosdás, mindig mosdás, a lábat térdig, a kart könyökig, a fejet nyakig. Száraz testűek, vizes végtagúak és nyirkos fejűek, micsoda különcöknek látszanak! Lics-locs, mosdás és ima. Térden, a kart, lábat, fejet hátranyomni a mindenütt jelen lévő homokba, aztán újrakezdődik a víz meg az

ima ciklusa. Ezek könnyű célpontok Baál tollának. Vízimádatuk valamiféle áruulás; Dzsáhilijja népe a homok mindenhatóságát fogadja el. Ott fészkel az ujjai és lábujjai közt, összetapasztja a szempilláikat meg a hajukat, eltömi a pórusaikat. Kitarják magukat a sivatagnak: jöjj, homok, fürdés meg bennünket a sivárságban. Ez a dzsáhilijjai szokás a legmagasabb rangú polgártól a legalacsonyabb rendűig. A szilfícium népe ők, és vízimádók jöttek közéjük.

Baál biztos távolból kerülgeti őket – Bilállal nem tanácsos ujjat húzni –, és sértéseket kiabál.

– Gondoljátok, hogy ha Mahound eszméi érnének valamit, akkor csak a hozzátok hasonló aljanép körében lennének népszerűek?

Szalmán visszafogja Bilált:

– Megtiszteltetés, hogy a nagy Baál éppen bennünket támad – mosolyog, mire Bilál megnyugszik, lecsendesedik.

A vízholdó Khálid nyugtalan, és amikor észreveszi, hogy Mahound bácsikájának, Hamzának súlyos alakja közeleg, idegesen odaszalad hozzá. Hamza hatvanévesen még mindig a város leghíresebb harcosa és oroszlánvadásza. Bár az igazság kevésbé dicső, mint a magasztalások: Hamza sokszor vesztett a harcban, és a barátok vagy a jó szerencse mentette ki az oroszlán torkából. Van elég pénze, hogy ezeket a történeteket ne nagyon meséljék. A kor és a túlélés valamiféle érvényességgel ruházta fel a harci legendát. Bilál és Szalmán Baálról megfélelmezve követi Khálidot. Mindhárman idegesek, fiatalok.

Még mindig nem ért haza, közli Hamza. Mire Khálid aggódva: de már órák teltek el, mit művel vele az a disznó, kínozza, hüvelykszorítózza, korbácsolja? Ismét Szalmán a legnyugodtabb: az nem Szimbel stílusa, mondja, inkább valami alattomos dolog van, attól függ. Mire Bilál hűségesen bömböli: alattomos vagy nem, én hiszek a prófétában. Nem fog megtörni. Hamza csak finoman korholja: jaj, Bilál, hányszor kell elmondania neked? A hitedet Istennek őrizgesd. A hírnök csak ember. Khálidból kirobban a feszültség – az öreg Hamzával szembeszállva kérdi: azt állítod, hogy a hírnök gyenge? Lehet, hogy a bácsikája vagy... Hamza kupán vágja a vízholdót. Ne lássa rajtad a félelmet, mondja, még akkor sem, ha halálra vagy rémülve.

Mind a négyen megint mosakodnak, amikor Mahound megérkezik: köré sereglenek, ki-mi-miért. Hamza hátralép:

– Öcsém, ez átkozottul nincs jól – csattan fel katona módjára. – Amikor lejössz a Cone-ról, mindig sugárzol. Ma sötétség látszik rajtad.

Mahound leül a kút szélére, és vigyorog.

– Alkut ajánlottak. – *Abu Szimbel?*, kiáltja Khálid. *Elképzelhetetlen. Utasítsd vissza.* A hű Bilál figyelmezteti: ne oktasd ki a hírnököt. Persze hogy visszautasította. A perzsa Szalmán megkérdi: miféle alkut? Mahound ismét elmosolyodik. – Legalább egyikőtök szeretné tudni. Apró dolog – magyarázza. – Homokszem. Abu Szimbel arra kéri Allahot, hogy tegyen neki egyetlen kis szívességet.

Hamza látja rajta a kimerültséget. Mintha démonnal verekedett volna. A vízholdó felkiált:

– Semmit! Egy jottányit sem!

Hamza elhallgattatja.

– Ha a mi nagy Istenünk szíve úgy látja jónak, hogy megengedje... – Ezt a szót használta, *megengedje*... – ...hogy a ház háromszázhatvan bálványa közül három, mindössze három méltó a tiszteletre...

– Nincs más isten, csak Isten! – ordítja Bilál.

Mire társai csatlakoznak hozzá:

– Já Allah!

Mahound dühösnek látszik.

– Hallják a hívek a hírnököt?

Elnémulnak, toporognak a porban.

– Allah jóváhagyását kéri Látra, Uzzára és Manátra. Cserébe kezeskedik róla, hogy eltűrnek, sőt hivatalosan elismernek bennünket; minek jeleként engem bevásztanak Dzsáhilijja tanácsába. Ez az ajánlat.

A perzsa Szalmán így szól:

– Ez csapda. Ha felmegy a Cone-ra, és ilyen üzenettel jössz le, akkor meg fogja kérdezni, miként vetted rá Dzsibrílt, hogy épp a megfelelő kinyilatkoztatást tegye. Sarlatánnak, szélhámosnak nevezhet majd.

Mahound a fejét csóválja.

– Tudod, Szalmán, én megtanultam, hogyan kell *figyelni*. Ez a *figyelés* nem a szokásos fajta; ez valamiféle kérdés is. Amikor Dzsibríl jön, gyakran mintha tudná, mi van a szívemben. Legtöbbször úgy érzem, mintha a szívemből jönne: a legmélyebb helyekről, a lelkemből.

– Akkor ez más csapda – erősködik Szalmán. – Mennyi ideje már, hogy recitáljuk a hitvallást, amelyet hozol nekünk? Nincs más isten, csak Isten. Mivé leszünk, ha most lemondunk erről? Ez meggyengít bennünket, nevetségesek leszünk. Nem leszünk többé veszélyesek. Soha senki nem vesz bennünket komolyan többé.

Mahound őszintén mulatva nevet.

– Lehet, hogy még nem vagy itt elég régen – mondja kedvesen. – Nem vetted még észre? Az emberek nem vesznek komolyan bennünket. Ötvenfősnél sohasem nagyobb a hallgatóság, amelynek beszélek, és annak a fele is turista. Nem olvasod a gúnyiratokat, amelyeket Baál tűz ki városszerte? – Idézi:

*„Hírnök, kérlek, fülkagylódat
jól nyisd ki. Monomániád
nem érdekli Dzsáhilijját.
Küldd vissza a feladónak.”*

– Mindenütt gúnyolnak bennünket, és akkor te azt mondod, veszélyesek vagyunk! – kiáltja.

Most Hamza tűnik aggodalmasnak.

– Eddig sosem izgatott a véleményük. Most miért? Miért azután, hogy beszéltél Szimbellel?

Mahound a fejét csóválja.

– Néha azt hiszem, meg kell könnyítenem az embereknek, hogy higgyenek.

Feszült csend telepszik a tanítványokra; pillantásokat váltanak, egyik lábukról a másikra állnak. Mahound ismét felkiált.

– Mindannyian tudjátok, mi történik. Nem sikerül térítenünk. Az emberek nem hajlandók lemondani az isteneikről. Nem és nem.

Feláll, elvonul tőlük, magában mosakszik a Zamzam-kút másik oldalán, letérdel imádkozni.

– Az emberek sötétségbe süppednek – mondja Bilál boldogtalanul. – De látni fogják. Hallani fogják. Egy az Isten.

Keserőség borítja el négyüket; még Hamza is csüggedt. Mahound megrendült, és követői remegnek.

Áll, meghajol, sóhajt, a kutat megkerülve visszatér hozzájuk.

– Figyeljetek rám mindannyian – mondja, s egyik karjával Bilál vállát, a másikkal a bácsikáját öleli át. – Figyeljetek: ez érdekes ajánlat.

Az öleletlen Khálid keserűen közbevág:

– Ez *csábító* alku.

A többiek megbotránkozva néznek. Hamza nagyon szelíden így szól a vízholdhoz:

– Nem te voltál az, Khálid, aki épp az imént verekedni akart velem, mert tévesen azt feltételezted, hogy amikor a hírnököt embernek nevezem, valójában azt mondom rá, hogy puhány? Most mi van? Én hívjalak ki egy verekedésre?

Mahound békéért esdekel.

– Ha veszekszünk, akkor nincs remény. – Megpróbálja teológiai szintre emelni a vitát.

– Nem az a javaslat, hogy Allah azt a hármat egyenrangúként fogadja el. Még Látot sem. Csak az, hogy kapjanak valamiféle kisebb, köztes státuszt.

– Mint az ördögök – tör ki Bilál.

– Nem – érti meg a perzsa Szalmán a lényegét. – Mint az arkangyalok. A nagyúr okos ember.

– Angyalok és ördögök – mondja Mahound. – Saitán és Dzsibríl. Mindannyian elfogadjuk a létezésüket félúton Isten és ember közt. Abu Szimbel azt kéri, hogy még ezt a hármat fogadjuk be ebbe a nagyszerű társaságba. Csak hármat, és azt mondja, Dzsáhilijja összes lelke a miénk lesz.

– És a házat megtisztítják a szobroktól? – kérdi Szalmán. – Mahound azt feleli, hogy erről nem esett szó. Szalmán a fejét csóválja. – Ez azért történik, hogy tönkretegyenek.

Bilál hozzáteszi:

– Isten nem lehet négy.

Khálid pedig szinte könnyezve:

– Hírnök, mit beszélsz? Lát, Manát, Uzzá... ezek mind *nők*! Az ég szerelmére! Most már istennőink is legyenek? Azok a vén darvak, gémeek, banyák?

Boldogtalanság, feszültség, fáradtság vésődik mélyen a próféta arcára. Amelyet Hamza, akár a csatatéren sebesült barátját vigasztaló katona, a két kezébe vesz.

– Ezt nem tudjuk helyetted megoldani, öcsém – mondja. – Mássz fel a hegyre. Kérdezd meg Dzsibrílt.

Dzsibríl: az álmodozó, akinek nézőpontja néha a kameráé, más pillanatokban a szemlélőé. Amikor kamera, akkor nézőpontja mindig mozgásban van, utálja a statikus beállításokat, úgyhogy magas darun úszik, onnan néz le a színészek rövidülésben lévő alakjára, vagy lecsap, hogy láthatatlanul közéjük álljon, lassan fordul a sarkán, hogy háromszázhatvan fokos panorámát fogjon be, esetleg kocsizik Baál és Abu Szimbel mellett, miközben ők sétálnak, vagy kézben tartva puhatozza ki a nagyúr hálószobájának titkait. De többnyire fent ül a Cone-hegyen, mint a fizető vendég a páholyban, és Dzsáhilijja a mozivászna. Nézi és mérlegeli a cselekményt, mint minden mozirajongó, élvezi a harcokat, hűtlenségeket, erkölcsi válságokat, de nincs elég lány egy igazi kasszasikerhez, öregem, és hol vannak az istenverte betétdalok? Föl kellett volna építeniük azt a vásári

jelenetet, talán egy kis szerepet kellett volna adni Pimple Billimoriának, aki egy táncos sátorban rázhatná azt a híres tőgyét.

Ekkor Hamza váratlanul így szól Mahoundhoz: „kérdezd meg Dzsibrílt”, mire ő, az álmodozó érzi, hogy ijedtében felgyorsul a szívverése, kit, engem? *Nekem kéne tudnom a válaszokat?* Én csak ülök itt, nézem a filmet, és akkor ez a színész kimutat rám, ki hallott még ilyet, ki kéri meg egy „teológiai” rohadt közönségét, hogy oldja meg a rohadt cselekményt? De ahogy az álom halad, mindig alakot változtat, s ő, Dzsibrílt már nem egyszerű néző, hanem a főszereplő, a sztár. A régi gyengeségével túl sok szerepet vállal el: igen, igen, nem csupán az arkangyalt játssza, hanem őt, az üzletembert, a hírnököt, Mahoundot is, aki felkaptat a hegyre, amikor ő jön. Ügyes vágások kellene, hogy sikerrel alakítsa e kettős szerepet, sosem látszhatnak mindketten ugyanabban a jelenetben, mindegyiküknek a semmibe kell beszélniük, a másik elképzelt megtestesüléséhez, és a technikára kell bízniuk, hogy megteremtse a hiányzó látványt ollóval és ragasztószalaggal vagy egzotikusabb módon a szereplő utólagos elhelyezésének filmes trükkje, a Matte-festés segítségével. Ez nem tévesztendő össze, haha, semmilyen szobafestéssel.

Megértette: fél a másiktól, az üzletembertől, hát nem örülség? Az arkangyal remeg a halandó színe előtt. Igaz, de: az a félelem, amelyet az ember akkor érez, amikor legelőször áll egy film díszletében, és tessék, be kell lépnie, a mozi egyik élő legendája; az ember arra gondol: megszegyenülök, kiszárad a szám, belezavarodom, veszettül akarom, hogy *méltó* legyek a szerepre. Beszippant ennek a zseninek az örvénye, el tudja érni, hogy jól néztek ki, mint egy nagymenő, de ha nem adom bele minden erőmet, sőt többet, akkor... Dzsibrílt a félelme, az álom teremtette éntől való félelme miatt harcol Mahound érkezése ellen, megpróbálja megakadályozni, de ő már jön, semmi kétség, és az arkangyal visszatartja lélegzetét.

Azok az álmok, amelyekben az embert kilövik a színpadra, holott nem kellene ott lennie, hiszen nem ismeri a történetet, nem tud egyetlen sort sem, mégis az egész ház csak nézi, nézi: ilyen érzés ez. Vagy annak a fehér színésznőnek az igaz története, aki fekete bőrű nőt játszik egy Shakespeare-darabban. Kiment a színpadra, és akkor vette észre, hogy az orrán felejtette a szemüvegét, hopp, de a kezét is elfelejtette befektetíteni, úgyhogy nem veheti le a szemüveget, duplán hopp: ilyen is. *Mahound kinyilatkoztatásért jön hozzám, arra kér, hogy válasszak a monoteizmus és a henoteizmus közt, én meg csak valami idióta színész vagyok, akit egy kurva rémálom gyötör, mi a faszt tudok én, jár, mit mondjak neked, segítség. Segítség.*

Ahhoz, hogy az ember Dzsáhilijából feljusson a Cone-hegyre, sötét szurdokokba kell bemennie, ahol a homok nem fehér, nem az a tiszta homok, amely réges-régen a tengeri uborkák testén szűrődött át, hanem fekete és kemény, mely elszívja a napból a fényt. A Cone úgy gubbaszt az ember fölött, mint egy képzeletbeli vad. Az ember a gerince mentén kapaszkodik fel. Maga mögött hagyva az utolsó, fehér virágú, vaskos, tejes levelű fákat, a sziklák közt mászik, amelyek egyre nagyobbak, ahogy följebb jut, míg már hatalmas falakra hasonlítanak, és kezdik eltakarni a napot. A gyíkok kékek, mint az árnyak. Aztán az ember felér a csúcsra, alatta Dzsáhilijja, előtte a jellegtelen sivatag. Leereszkedik a sivatagi oldalon, és vagy százötven méterrel lejjebb eljut a barlanghoz, amely elég magas ahhoz, hogy ki lehessen egyenesedni benne, és amelynek alját csodálatos albínó homok borítja. Mászás közben az ember hallja, ahogy a sivatagi

galambok a nevéen szólítják, és a sziklák is saját nyelvén köszöntik, azt kiáltják, *Mahound, Mahound*. Amikor eléri a barlangot, fáradt, ezért ledől, és elalszik.

De amikor már pihent, másféle álomba lép be, egyfajta nem alvásba, abba az állapotba, amelyet *ő figyelésnek* nevez, és mardosó fájdalmat érez a zsigereiben, mintha valami meg akarna születni, és most Dzsibríl, aki odafent lebegve lenéz, zavart érez, *ki vagyok én*, e pillanatokban kezd úgy tűnni, hogy az arkangyal valójában *a próféta belsejében* van, én mardosom a zsigereit, én vagyok az angyal, aki kibukkan az alvó köldökeből, én merülök fel, Dzsibríl Faristá, míg a másik énem, Mahound fekszik *figyelve*, transzban, engem pedig fényes fényzsinór csatol hozzá, köldököt a köldökhöz, s lehetetlen megmondani, melyikünk álmodja a másikat. Mindkét irányban áradunk a köldökzsinór mentén.

Az óriási intenzitás mellett Dzsibríl ma érzi Mahound kétségbeesését is: a kételyeit. És azt, hogy Mahound nagy szükségét szenved, de Dzsibríl még mindig nem tudja a szövegét... figyel a figyelésre, mely egyben kérdés is. Mahound *szól*: csodákat láttak, de nem hiszik el. Látták, hogy eljössz hozzám az egész város színe előtt, és kinyitod a mellkasom, látták, hogy megmosod a szívem a Zamzam vizében, és visszateszed a testembe. Sokan látták ezt, de még mindig köveket imádnak. És amikor éjjel jöttél, elrepítettél Jeruzsálembé, és én a szent város fölött lebegtem, nem tértem-e vissza és írtam le, ami történt, pontosan az utolsó részletig? A csoda felől nem lehetett tehát kétségük, mégis Láthoz mentek. Nem követtem-e el máris minden tőlem telhetőt, hogy megkönynyítsem a dolgokat nekik? Amikor elvittél magához a Trónhoz, és Allah a napi negyven ima nagyszerű terhét kiróta a hívekre. A visszaúton találkoztam Mózással, aki azt mondta, a teher túl nehéz, menj vissza, és kérj kevesebbet. Négyszer mentem vissza, s Mózes négyszer mondta, hogy még mindig túl sok, menj vissza ismét. De negyedszerre Allah már öt imára csökkentette a kötelezettséget, és én megtagadtam, hogy visszatérjek. Szégyelltem volna, ha tovább könyörgök. Bőkezűségében negyven helyett csak ötöt kér, és ők még mindig Manátot imádják, Uzzát akarják. Mit tehetek? Mit adjak elő?

Dzsibríl néma marad, nincsenek válaszai, az ég szerelmére, bháí, engem aztán ne kérdezz. Mahound szenvedése rettenetes. *Megkérdi*: lehetséges, hogy *angyalok*? Lát, Manát, Uzzá... nevezhetem őket angyalnak? Dzsibríl, vannak neked hűgaid? Ezek Isten lányai? És ostorozza magát: jaj, a hiúságom, döllyfős ember vagyok, vajon ez gyarlóság lenne, csupán hatalmi álmom? El kell árulnom magam egy tanácsbéli helyért? Józan és bölcs dolog ez vagy sekélyes és önimádó? Még azt sem tudom, hogy a nagyúr őszinte-e. Ő tudja? Talán még ő sem. Én gyenge vagyok, ő erős, és ajánlatával sokfélelépp tönkretethet. De én is sokat nyerhetek. A város, a világ lelkei csak megérnek három angyalt. Vajon Allah annyira hajthatatlan, hogy nem ölel a keblére még hármat az emberi faj megmentése érdekében? Nem tudok semmit. Büszke vagy alázatos legyen-e Isten, fenséges vagy egyszerű, rugalmas vagy -tlan? *Miféle eszme ő? Miféle vagyok én?*

Félúton az alvás vagy vissza, az ébredés felé Dzsibríl Faristá gyakran neheztel, amiért gyötrő látomásaiban nem jelenik meg az Egyetlen, akinek állítólag megvannak a választai, *Ő* sosem bukkan fel, mindig távol maradt, amikor haldokoltam, amikor nagyon nagy szükségem volt rá. Akiról ez az egész szól, Allah, Ísvár, Isten. Távol van, mint mindig, amikor mi gyötrődünk és szenvedünk a nevében.

A Legfelsőbb Lény távol marad; ami e jelenetben egyre visszatér, az a transzban lévő próféta, a kibukkanás, a fényzsinór, s Dzsibríl az *ő* kettős szerepében egyszerre néz

fentről lefelé, és bámul letről fölfelé. És mindketten halálra rémülnek e transzcenden-
ciától. Dzsibrílt megbénítja a próféta jelenléte, a nagysága, és azt gondolja, egy hangot
sem adhatok ki úgy, hogy ne látszanék kötözni való bolondnak. Hamza tanácsa: sose
mutasd ki, hogy félsz – ilyen tanács az arkangyaloknak ugyanúgy kell, mint a vízhor-
dóknak. Egy arkangyalnak összeszedettnek kell tűnnie, mit gondolna a próféta, ha Isten
küldötte makogni kezdene lámpalázában?

Megtörténik: reveláció. Így: Mahound, aki még mindig a nem alvás állapotában van,
megdermed, kidagadnak az erek a nyakán, a hasát szorítja. Nem, nem olyan ez, mint
egy epilepsziás roham, ezt nem lehet ilyen könnyen megmagyarázni; melyik epilepszi-
ás roham járt valaha azzal, hogy a nappal éjszakává változik, összegyűlnek odafenn a
felhők, le vessé sűrűsödik a levegő, miközben egy halálra rémült angyal lebeg az égben
a szenvedő fölött, akár aranyfonál végén a papírsárkány? Ismét a mardosás, a mardosás,
majd megkezdődik a csoda a zsigereiben, -imben, -inkben, minden erejével nekifeszül
valaminek, erőltet valamit, és Dzsibríl kezdi érezni ezt az erőt, ezt a feszülést, itt van a
tulajdon szájamnál, nyitja-csukja; a Mahoundban felbukkanó erő eléri a *hangszálaimat*,
és megszólal a hang.

Nem az én hangom, én sosem tudtam ilyen szavakat, én nem vagyok prima szónok,
sosem voltam, sosem leszek, de ez nem is az én hangom, ez a Hang.

Mahound szeme tágra nyílik, valamiféle látomást lát, bámulja, igen, úgy van, jut
eszébe Dzsibrílnak, engem néz. Engem lát. Mozog az ajkam, mert mozgatják. Mi és ki?
Nem tudom, fogalmam sincs. Mindazonáltal itt vannak, jönnek ki a számból, elő a
torkomból, a fogaim közt: az Igék.

Isten postásának lenni nem jó mulatság, jár.

De-de-de: Isten nincs ebben a filmben.

Isten tudja, kinek a postása vagyok.

Dzsáhilijjában a kútnál várják Mahoundot. Szokás szerint Khálid, a vízfordó a legtü-
relmetlenebb, elszalad a városkapuhoz, hogy kinézzen. Hamza, mint az öreg kato-
nák, akik hozzászoktak a tulajdon társaságukhoz, leguggol a porban, és kavicsokkal
játszik. Nincs értelme a sietségnek; Mahound néha napokig, sőt hetekig is távol van.
És ma a város teljesen kihalt; mindenki a vásártéri nagy sátrakhoz ment, hogy hallja a
költői versenyt. A csendben csak Hamza kavicsainak hangja hallatszik, meg két szirti
galamb turbékolása, melyek a Cone-hegyről látogattak ide. Aztán meghallják a futó
lépteket.

Khálid érkezik kifulladásra, boldogtalan ábrázattal. A hírnök visszatért, de nem jön a
Zamzamhoz. Most már mindannyian talpon vannak, zavartan e szokástól való eltéréstől.
Akkor pálmalevéllal és sztélével várakoznak, megkérdik Hamzát: akkor nem lesz Üzenet?
Khálid azonban, aki még mindig levegő után kapkod, a fejét rázza.

– Azt hiszem, lesz. Úgy fest, mint akkor szokott, amikor megkapja az Igét. De nem
beszélt velem, inkább elment a vásártér felé.

Hamza a beszélgetést felfüggesztve átveszi a parancsnokságot, és a csapat élére áll.
A tanítványok – vagy húszan gyűltek össze – követik a város húsosfazekaihoz, arcukon
a jámbor undor kifejezése ül. Mintha egyedül Hamza örülne már előre a vásárnak.

A foltos tevék tulajdonosainak sátrai előtt rátalálnak Mahoundra, aki lehunyt szem-
mel áll, acélozza lelkét a feladatra. Izgatott kérdéseket tesznek föl neki; ő nem válaszol.
Néhány pillanat múltán belép a költők sátrába.

A sátor közönsége gúnyosan fogadja a népszerűtlen prófétát és nyomorult követőit. De amikor Mahound szorosan becsukott szemmel előremegy, a pufjolások és hurrogások elhallkznak, és csend áll be. Mahound egy pillanatra sem nyitja ki a szemét, de léptei határozottak, és botlás meg ütközés nélkül ér oda a színpadhoz. Felkapaszkodik a néhány lépcsőn a fénybe; szemét még mindig lehunyva tartja. Az összegyűlt lírai költők, az orgyilkos dicshimnuszok szerzői, az elbeszélő költemények és szatírák írói – Baál természetesen itt van – derűsen, de kissé feszengve bámulják az alvajáró Mahoundot. Tanítványai a tömegben lökdösődve keresik a helyet. Az írkok igyekeznek a közelébe kerülni, hogy lejegyezzék mindazt, amit mond.

Abu Szimbel nagyúr párnákon hever a színpad mellé helyezett selyemszőnyegen. Mellette egyiptomi arany nyakravalójában ott tündököl felesége, Hind, híresen görög arcélével és fekete hajával, mely olyan hosszú, mint a teste. Abu Szimbel feláll, és odaszól Mahoundnak:

– Isten hozott. – A nagyúr csupa előzékenység. – Isten hozta Mahoundot, a látnokot, a káhint.

Nyilvános tiszteletadás ez, és hatással van az egybegyűlt tömegre. A próféta tanítványait már nem lökik félre, hanem átengedik őket. Ők zavarral vegyes örömmel mennek előre. Mahound megszólal, de nem nyitja ki a szemét.

– Sok költő összegyűlt itt – mondja tisztán –, és én nem állítom, hogy egy lennék közülük. De én vagyok a hírnök, és nagyobb lénytől hoztam verseket, mint bárki, aki itt megjelent.

A közönség kezdi türelmét veszteni. A vallás a templomba való; dzsáhilijjai és zarándokok azért vannak itt, hogy szórakozzanak. Hallgattassák el a fickót! Dobják ki! De Abu Szimbel ismét megszólal.

– Ha az Istened valóban beszélt hozzád – mondja –, akkor azt az egész világnak halania kell.

A nagy sátorra egy pillanat alatt csend borul.

– *A csillag* – kiáltja Mahound, és az írkok írni kezdenek. – Allah, a Könyörület és az Irgalmas nevében! A csillagra, amikor lenyugszik. A ti társatok nem tévelyeg, és nincs félrevezetve. És nem kénye-kedve szerint beszél. Nem más az, mint kinyilatkoztatás, melyet az tanított néki, kinek az ereje hatalmas. És egyenesen állott a látóhatár legmagasán. Aztán közeledett, és egyre közelebb jött, s végül két íjhossznyi távolságra vagy még közelebb volt. És kinyilatkoztatta az ő szolgájának, amit kinyilatkoztattott. Amit látott, nem a szív költötte csalfán. Vajon kétségbe meritek-e vonni, amit látott? Én is láttam őt lejönni a legvégső határ lótuszfájánál, amelyhez közel a Nyugalom kertje van, akkor, amikor beborította a lótuszfát, ami beborította. És nem tévedt el a tekintetem, és nem kalandozott: Uram legnagyobb jeleiből láttam egyet.

Ekkor a habozás vagy kétely nyoma nélkül recitál még két verset.

– Hallottatok már Látról, Uzzáról és Manátról, a harmadikról, a másikról? – Az első vers után Hind talpra szökken; Dzsáhilijja nagyura már szálfagyenesen áll. És Mahound néma szemmel recitálja: – Ők a fenséges madarak, és az ő közbenjárásuk igencsak kívánatos.

Ahogy a zaj – kiabálás, éljenzés, pletyka, al-Lát istennő híveinek rajongása – dagad és kirobban a sátorban, a már így is megdöbben gyülekezet kétszeresen szenzációs látványnak szemtanúja, mert Abu Szimbel két hüvelykujját a fülcimpájára helyezi, ujjait széttárja, és hangosan kimondja a formulát:

– Allahu akbar.

Majd letérdel, és homlokát határozottan a földhöz szorítja. Felesége, Hind azonnal követi.

Khálid, a vízhordó az események során végig a sátor nyitott bejáratánál maradt. Most elhűlve bámulja, hogy odagyűlik a sátorban lévő tömeg is, az ottan kiszorulók is, mindenki letérdel sorról sorra, és a mozgás úgy hullámzik kifelé Hindtől meg a nagyúrtól, mintha kavicsokat dobtak volna egy tóba; aztán már az egész gyülekezet, a benti és a kinti, fenekével az ég felé térdepel a csukott szemű próféta előtt, aki elismerte a város védelmező istennőit. Maga a hírnök állva marad, mintha vonakodna csatlakozni a gyülekezet rajongásához. A vízhordó könnyekre fakadva szalad be a homokváros üres szívébe. Könnyei futás közben lyukakat égetnek a földbe, mintha erősen maró savból lennének.

Mahound nem mozdul. Csukott szemének pilláin nyomát sem látni nedvességnek.

Azon az éjszakán, amikor az üzletember a hitetlenek sátrában megsemmisítő diadalt aratott, bizonyos gyilkosságok történnek, s Dzsáhilijja első hölgye évekig vár majd, hogy ezekért szörnyű bosszút álljon.

A próféta bácsikája, Hamza lehajtott és ősz fejjel egyedül sétál hazafelé annak a bús győzelemnek az alkonyán, amikor üvöltést hall, mire felnéz, és egy hatalmas, skarlátszínű oroszlánt lát, amely épp készül magát rávetni a város faláról. Ismeri ezt a vadállatot, ezt a legendát. *Skarlát bundájának színjátksága beleolvad a sivatagi homok csillogó ragyogásába. Orrlyukán a föld magányos helyeinek borzalmit fújja ki. Mételety köp, és amikor seregek merészkednek a sivatagba, szőröstül-bőröstül felfalja őket. Az este utolsó kék fényében ő rárivall a bestiára, és mivel fegyvertelen, készül a halálra.*

– Ugorj, te rohadék mantikór. Annak idején pusztá kézzel fojtottam meg nagymacsákat. – Fiatalabb koromban. Fiatalkoromban.

Nevetés harsan a háta mögött, és távoli nevetés visszhangzik – legalábbis úgy tűnik – a falakról. Körülnéz; a mantikór eltűnt a mellvédről. Jelmezes dzsáhilijjaiak csoportja veszi körül, visszatérőben vannak a vásárról, és vihognak.

– Most, hogy ezek a misztikusok a keblükre ölelték a mi Látunkat, új isteneket látnak minden sarkon, mi?

Hamza, aki megérti, hogy az éjszaka tele lesz borzalommal, hazatér, és kéri a kardját.

– A világon mindennél jobban rühellem elismerni – morogja a vézna inasnak, aki negyvennégy éve szolgálja háborúban és békében –, hogy az ellenségeimnek igazuk van. Akkor már sokkal jobb megölni a disznókat, mindig ezt gondoltam. Rohadtul a legtisztább megoldás. – A kard bőrhüvelyében pihent unokaöccse megtérésének napja óta, de Hamza ma este bizalmasan közli az inassal: – Az oroszlán elszabadult. A békének várnia kell.

Ez Ibráhím ünnepének utolsó éjszakája. Egész Dzsáhilijja egy örült álarcosbál. A birkózók olajozott, kővér teste nem tekeredik tovább, és a hét költeményt kiszögelték a Fekete Kő házának falára. Most éneklő kurvák váltják fel a költőket, és a szintén olajozott testű, táncos kurvák is munkába állnak; éji birkózás váltja fel a nappalit. A kurtizánok arany színű, madárcsőrű maszkokban táncolnak és énekelnek, s az arany kuncsaftjaik csillogó szemében tükröződik. Arany, arany mindenütt, a nyereszkedő dzsáhilijjaiak és buja vendégeik tenyerében, a lángoló homokserpenyőkben, az éjszakai város ragyogó falaiban. Hamza búsan végigmegegy az arannyal teli utcákon, el a zarándokok mellett,

akik eszméletlenül hevernek, miközben a zsebmetszők a kenyerüket keresik. Hallja a borízú tivornyát minden aranyfényű kapuból, és úgy érzi, a dalolás, a nyerítő röhögés meg a pénzcserézés halálosan sérti. De nem találja, amit keres, itt nem, úgyhogy ott-hagyja az aranytól fényes dorbézolást, és az árnyakat kezdi becserkészni, vadászik az oroszlán jelenésére.

És többórás kutatás után megtalálja, amiről tudta, hogy rá vár, a város külső falainak egyik sötét zugában ott a látomása, a három fogsorú, vörös mantikór. A mantikórnak kék szeme és emberarca van, hangja pedig félig trombitaé, félig fuvolaé. Gyors, mint a szél, karmai dugóhúzó, farka mérgezett tüskéket hajigál. Imádja az emberi húst... dulakodás zajlik. Kések suhognak a csendben, időnként fém csattan fémen. Hamza felismeri a megtámadottakat: Khálid, Szalmán, Bilál. Hamza, aki most már maga is oroszlán, kirántja kardját, üvöltésével cafatokra tépi a csendet, előretör, ahogy hatvan-éves lába engedi. Barátai támadói az álarcuk miatt felismerhetetlenek.

Ez az álarcok éjszakája. Hamza, míg a kicsapongó dzsáhilijjai utcákat rötta keserűséggel teli szívvel, sasnak, sakálnak, lónak, griffnek, szalamandrának, varacskos disznónak, rukhnak öltözött embereket látott; a síkatorok homályából kétfejű kígyók és asszír szfinx néven ismert szárnyas bikák bukkantak elő. Dzsinnnek, hurik, démonok népesítik be a várost a fantazmagóriáknak és bujaságnak ezen az éjjelen. De csak most e sötét helyen látja a vörös maszkokat, amelyeket keresett. Az ember-oroszlán álarcokat: rohan a végzetébe.

Az önpusztító boldogtalanság szorításában a három tanítvány inni kezdett, és miután nem szoktak az alkoholhoz, hamarosan nem csupán kaptatosak voltak, hanem seggrészek. Egy kis téren álltak, ahol kötekedtek a járókelőkkel, és egy kis idő elmúltával Khálid, a vízholdó a tömlőjét lóbálva hengegett. El tudná pusztítani a várost, nála van a csodafegyver. Víz: ez megtisztítaná Dzsáhilijját a mocsoktól, elmosná, és újrakezdenék a tiszta, fehér homokból. Ekkor kezdte őket űzni az oroszlánember, és a hosszú üldözés után sarokba szorultak, a félelem kijózanította őket az ittasságukból, és csak bámultak a halál vörös álarcára, amikor Hamza éppen időben megjelent.

...Dzsibríl a város fölött lebeg, és figyel a harcot. Ami gyorsan véget ér, amint Hamza a helyszínre érkezik. Két álarcos támadó elmenekül, kettő holtan hever. Bilál, Khálid és Szalmán megsebesült, de nem túl súlyosan. Sebeiknél súlyosabb, amit a halottak oroszlánmaszkja mögött látnak.

– Hind fivérei – ismeri fel őket Hamza. – Nekünk itt most végünk.

Mantikórok ölöi, vízterroristák, Mahound követői ülnek és könnyeznek a városfal árnyékában.

Ami őt, a prófétát, hírnököt, üzletembert illeti: szeme most már nyitva. Házának, felesége házának udvarát rója, és nem megy be hozzá. Az asszony a hetvenedik évéhez közeledik, és mostanában inkább anyának érzi magát, mint... A gazdag asszony, aki annak idején alkalmazta, hogy foglalkozzék a karavánjaival. A férfi vezetői képességeit szerette meg először. És egy idő után beleszerettek egymásba. Nem könnyű eszes, sikeres asszonynak lenni egy olyan városban, ahol az istenek nőneműek, de a nők egyszerű árucikkek. A férfiak vagy félték tőle, vagy túl erősnek vélték ahhoz, hogy ő egyáltalán gondoljon rájuk. Mahound nem félt, és megadta neki az állandóságnak azt az érzését, amire neki szüksége volt. Miközben ő, az árva sok nőt megtalált benne: az anyát,

a nővért, a szeretőt, a szibillát, a barátnőt. Amikor azt gondolta, megőrült, a nő volt az, aki hitt a látomásaiban.

– Ez az arkangyal – mondta – nem valami köd a fejedben. Ez Dzsibríl, és te Isten hírnöke vagy.

Mahound most nem látja, nem akarja látni. Az asszony kőrácson ablak mögül figyel. A férfi nem tudja abbahagyni a járkálást, véletlen és öntudatlan geometriai alakzatokban rója az udvart, léptei egy sor ellipszist, trapéz, rombuszt, oválist, kört rajzolnak ki. Eközben az asszony felidézi, hogyan szokott visszatérni a férfi a karavánutakról, tele történetekkel, amelyeket az út menti oázisokban hall. Egy prófétáról, Íszáról, akit egy Mariam nevű nő szült egy sivatagi pálmafa alatt, de akit nem ember nemzett. Történetekkel, amelyektől csillog a szeme, majd a messzeségbe réved. Az asszonymak eszébe jut a férfi izgalma: mekkora szenvedéllyel érvel amellet egész éjjel, ha kell, hogy a régi, nomád idők jobbak voltak, mint ez az aranyváros, ahol az emberek kiteszik a lánycsecsemőiket a pusztába. A régi törzsek még a legszegényebb árváról is gondoskodtak. Isten a sivatagban lakozik, mondja, nem itt, ezen az elvetélt helyen. Mire az asszony így válaszol: senki sem vitatja, kedvesem, de késő van, és holnap várnak a számlák.

Az asszony mindent hall; már tudja, mit mondott Mahound Látról, Uzzáról, Manátról. Na és? Régen a férfi meg akarta védeni Dzsáhilijja leánycsecsemőit; miért ne venné Allah leányait is a szárnya alá? De miután fölteszi magának e kérdést, a fejét csóválja, és súlyosan nekidől a kőrácson ablak melletti hús falnak. Alatta a férje pentagonok, paralelogrammák, hatágú csillagok alakjában jár, majd elvont és egyre útvesztősebb mintákban, amelyeknek nincs nevük, mintha nem találna egy egyszerű vonalat.

Amikor azonban az asszony néhány pillanat múlva lepillant az udvarra, a férfi már eltűnt.

A próféta selyemlepedőn, lüktető fejfájással ébred egy olyan szobában, amelyet még sosem látott. Odakint a nap ádáz zenitéhez közelít, és a fehérség előtt egy magas, fekete kámzsás alak körvonala látszik, aki halkán, de erős, mély hangon énekel. Ezt a dalt éneklék Dzsáhilijja asszonyai, amikor a háborúba induló férfiakat lelkesítik.

*Harcolj, és mi ölelünk,
ölelünk, ölelünk,
harcolj, és mi ölelünk
puha szőnyegen.*

*Hátrálj meg, s elfeledünk,
elhagyunk, feledünk,
hátrálj meg, s nem szeretünk
nászi fekhelyen.*

Felismeri Hind hangját, felül, és észreveszi, hogy meztelenül fekszik a selymes takaró alatt. Megkérdi:

– Megtámadtak?

Hind feléje fordul, és felvillantja hinded mosolyát.

– Megtámadtak? – utánozza, és tapsol, hogy hozzák a reggelit.

Szolgák lépnek be, hoznak, tálalnak, elvisznek, kisietnek. Mahoundra fekete-arany selyemköntöst adnak; Hind látványosan elfordítja a tekintetét.

– A fejem – kérdi megint Mahound. – Miért ütöttek meg?

Hind most lehajtott fejjel áll az ablaknál, az illedelmes leányt játssza.

– Jaj, hírnök, hírnök – csúfolja. – Micsoda udvariatlan hírnök ez. Eljöttél volna tudatosan, saját akaratodból a szobámba? Nem, persze hogy nem, én taszítalak, ebben biztos vagyok.

A férfi nem akarja ezt a játékot játszani.

– Fogoly vagyok? – kérdezi, mire Hind megint kineveti.

– Ne bolondozz. – Aztán vállat vonva enged: – Éjjel álarcosan jártam a város utcáit, hogy lássam a vidámságot, és mibe nem botlottam, mint a te eszméletlen testedbe? Mint egy részeg az árokszélen, Mahound. Elküldtem a szolgálmat hordszékért, és hazahoztattalak. Mondj érte köszönetet.

– Köszönöm.

– Nem hiszem, hogy felismertek – mondja Hind. – Különben talán halott is lennél. Tudod, milyen volt a város éjjel. Az emberek túlzásba vitték a dolgot. A tulajdon fivérem sem értek még haza.

Mahoundban most dereng fel gyötrődő sétája a romlott városban, amikor bámulta a lelkeket, akiket állítólag megmentett, nézte a *szímmur*gképmásokat, az ördögálarcokat, a behemótokat meg a hippogriffeket. Erőt vett rajta a kimerültsége annak a hosszú napnak, amelyen leereszkedett a Cone-hegyről, bement a városba, átesett a költői sátorban történtek megpróbáltatásán – majd utána a tanítványok haragja, a kétely.

– Elájultam – emlékszik vissza.

Hind leül mellé az ágyra, kinyújtja ujját, megkeresi a rést a férfi köntösén, és a mellkasát cirógatja.

– Elájultál – mormolja. – Ez gyengeség, Mahound. Kezdesz gyengülni?

Cirógató ujját a férfi ajkára teszi, mielőtt az válaszolhatna.

– Ne mondj semmit, Mahound. Én a nagyúr felesége vagyok, és egyikünk sem a barátod. A férjem azonban gyenge ember. Dzsáhilijában azt hiszik, ravasz, de én jobban tudom. Tudja, hogy szeretőket tartok, és semmit nem tesz ellene, mert a templomok az én családom felügyelete alatt állnak. Láté, Uzzáé, Manáté. Az új angyalaidé... nevezem a templomaikat ezentúl *mecseteknek*? – Dinnyekockákat kínál neki tányérról, megpróbálja az ujjával etetni. Mahound nem hagyja, hogy Hind a gyümölcsöt a szájába tegye, ő maga veszi el őket, eszik. Az asszony folytatja. – A legutóbbi szeretóm a Baál fiú volt. – Látja a dühöt a férfi arcán. – Igen – mondja elégedetten. – Hallottam, hogy az idegeidre megy. De ő nem számít. Sem ő, sem Abu Szimbel nem egyenrangú veled. De én igen.

– Mennem kell – mondja Mahound.

– Nemsokára – feleli az asszony, és visszatér az ablakhoz.

A város peremén bontják a sátrakat, a hosszú tevekaravánok indulni készülnek, a szekérsorok máris a sivatag felé tartanak; a karneválnak vége. Az asszony visszafordul a férfi felé.

– Én egyenrangú vagyok veled – ismétli meg –, de az ellentéted is. Nem akarom, hogy meggyengülj. Nem lett volna szabad megtenned, amit tettél.

– De hasznot húzol belőle – feleli Mahound keserűen. – Most már semmi nem fenyegeti a templomi vámjaidat.

– Nem érted a lényegét – mondja halkán az asszony, közelebb lép hozzá, és az arcához emeli az övét. – Ha te Allah mellett állsz, akkor én al-Lát mellett. És ő nem hiszi el az Istenednek, hogy elismeri. Kérlelhetetlenül, visszavonhatatlanul mindenestül szem-

ben áll vele. A mi háborúnk nem végződhet békével. Méghozzá micsoda békével! A te urad leereszkedő, vállveregető isten. Al-Lát egy csöppet sem vágjik rá, hogy a lánya legyen. Egyenrangú vele, ahogy én is veled. Kérdezd Baált: ő ismeri. Ahogy engem ismer.

– Szóval a nagyúr megszegi majd az ígérését – mondja Mahound.

– Ki tudja? – gúnyolódik Hind. – Még önmagát sem ismeri. Ki kell találnia a lehetőségeket. Mint mondtam, gyenge ember. De te tudod, hogy az igazat mondom. Allah és a Hármak közt nem lehet béke. Nem akarom. A harcot akarom. Halálig; én ilyesfajta eszme vagyok. Te milyen vagy?

– Te homok vagy, én víz – mondja Mahound. – A víz elmossa a homokot.

– A sivatag pedig felszívja a vizet – feleli Hind. – Nézz csak körül.

Mahound távozása után nem sokkal a sebesültek megérkeznek a nagyúr palotájába, miután összeszedték a bátorságukat, hogy tájékoztassák Hindet: a vén Hamza megölte a fivéreit. De addigra a hírnöknek már nyoma sincs; ismét a Cone-hegy felé tart lassan.

Dzsibríl, amikor fáradt, meg akarja ölni anyját, amiért az ilyen átkozottul ostoba becenevet adott neki, *angyal*, micsoda szó, könyörög – *minek? kinek?* –, hogy kíméljék meg a málladozó homokvárak meg a háromemeletes fogsorú oroszlánok álmvárosától, elég a próféták szívmosásából, a recitálási utasításokból meg a paradicsom ígérétéből, legyen végük a kinyilatkoztatásoknak, finito, *khatam sud*. Amire vágyik: sötét, álomtalan alvás. Azok a kibaszott álmok, az emberi nem minden baját ezek okozzák, a filmekét is, ha én lennék Isten, azonnal megszabadítanám az embereket a képzeletüktől, és akkor a magamfajta szerencsétlen flótások egy jó kis éjszakai pihenéshez jutnának. Az álommal harcolva erőnek erejével nyitva tartja a szemét, nem pislog, míg végül a látás bíbora lekopik a retinájáról, és ő ott marad vakon, hiszen csak ember, aki végül belezuhan a nyúlüregbe, és ott van megint a hegyi Csodaországban, az üzletember pedig felébred, és a nélkülözése, a szüksége ismét megjelenik, ezúttal nem a szájamon meg a hangomon, hanem egész testemben; a saját méretére silányít, és maga felé húz, gravitációs mezeje hihetetlen, erős, akár egy istenverte óriáscsillagé... aztán Dzsibríl és a próféta tusakodik, mindkettő meztelen, át- meg átbuknak egymáson a barlangban, ahol a finom, fehér homok úgy teríti be őket, akár a fátyol. *Mintha tanulna engem, mintha puhatolna, mintha én esnék át a próbán.*

A százötven méterrel a Cone-hegy csúcsa alatt húzódó barlangban Mahound tusakodik az arkangyallal, ide-oda hajítja, és meg kell mondanom, bejut *mindenhová*, nyelve a fülemben, marka a tökömön, soha nem volt még ilyen ember, akiben ennyire forrt a düh, meg kell, meg kell tudnia, meg kell TUDNIA, és nekem nincs mit mondanom, kétszer olyan erős, mint én, és négyszer annyit tud, minimum, lehet, hogy mindketten sokat tanultunk a figyélssel, de nyilvánvaló, hogy ő még nálam is jobban figyel; úgyhogy hempergünk, rugdosunk, karmolunk, ő jócskán szerez sebeket, de az én bőröm persze sima marad, mint a csecsemőé, egy angyalt nem lehet megnyúzni egy rohadt csipkebokorral, nem lehet összezúzni egy sziklán. És van közönségük is, dzsinnek, ifritek és különféle szellemek ülnek a sziklákon, és figyelik a harcot, az égen pedig három szárnyas lény, olyanok, mint a gémek, a hattyúk vagy a nők, a fényviszonyoktól függően... Mahound befejezi. Feladja a harcot.

Miután órákig, sőt tán hetekig tusakodtak, Mahound az angyal alatt fekszik, hiszen ezt akarta, ez volt a szándéka, hogy feltöltsön és erőt adjon ahhoz, hogy legyűrjem, mert arkangyalok nem veszíthetnek ilyen tusákban, nem lenne helyes, ilyen helyzetben csak

az ördögöket verik meg, úgyhogy abban a pillanatban, amikor fölébe kerekedtem, sírva fakadt az örömtől, aztán bevetette a régi trükkjét, kifeszítette a számat, és kényszerített, hogy megint kiáradjon belőlem a hang, a Hang, és beterítse egészen, mint a hányás.

Mahound próféta a Dzsibríl arkangyallal vívott tusa után szokásos, kimerült, reveláció utáni álmába merül, de ez alkalommal gyorsabban éled újjá, mint máskor. Amikor magához tér abban a magas kietlenségben, senkit sem lát, nem gubbasztanak szárnyas lények a sziklákon, és talpra szökken, mert úrrá lesz rajta a hír sürgetése.

– Az Ördög volt az – mondja fennhangon az ürességbe, a dolog igazságát azzal megerősítve, hogy hangot ad neki. – Legutóbb a Saitán volt.

Ezt hallotta a *figyelése* során, hogy őt becsapták, hogy az Ördög jött el hozzá az arkan-gyal képében, ezért a versek, amelyeket memorizált, amelyeket a költői sátorban idézett, nem az igaziak voltak, hanem ördögi ellentétek, nem isteniek, hanem sátániak. Amilyen gyorsan csak bír, visszatér a városba, hogy kitörölje azokat a hamis verseket, amelyek kénköttől bűzlenek, hogy örök időkre kihajítsa őket a történelemből, hogy csak egy-két régi, megbízhatatlan hagyománygyűjteményben maradjanak fenn, és az ortodox értelmezők semmissé tegyék történetüket, de Dzsibríl, aki a legmagasabb kameraállásból figyel lebegve, tud egy kis részletet, egyetlen apró dolgot, ami itt egy kis problémát jelent, nevezetesen, hogy *mindkétszer én voltam, bábá, először is és másodszor is én*. Az én számból hangzott el a nyilatkozat és a megtagadás, a vers és a visszája, az univerzum és a reverzum, az egész dolog, és mindannyian tudjuk, hogy a szájam miképp működött.

– Először az Ördög volt – motyogja Mahound, amikor besiet Dzsáhilijjába. – De ezúttal az angyal, nem vitás. LetePERT a földre.

A tanítványok megállítják a Cone-hegy lábánál húzóódó szurdokban, hogy figyelmeztessék, mennyire dühös Hind, aki fehér gyászruhát visel, és leengedte fekete haját, hadd kavargon körülötte, mint a vihar, vagy söpörje el a porban hagyott lábnyomait, hogy ő a bosszú megtettesült szellemének tűnjék. Mindannyian elmenekültek a városból, és Hamza is lapul; de úgy tartja a szóbeszéd, hogy Abu Szimbel egyelőre még nem fogadta el feleségének azt a kérését, hogy vérrel mossák le a vért. Még mindig az esélyeket latolgatja Mahound és az istennők ügyében... Mahound követői tanácsa ellenére visszatér Dzsáhilijjába, és egyenesen a Fekete Kő házába megy. A tanítványok félelmük ellenére követik. A tömeg összegyűlik a további botrány, a csonkítás vagy hasonló szórakozás reményében. Mahound nem kelt bennük csalódást.

A Hármak szobra előtt áll, és bejelenti, hogy visszavonja a verseket, amelyeket a Saitán súgott a fülébe. A versek töröltetnek az igazi recitációból, a *kuránból*. Új versek dübörögnek a helyükre.

– Istennek leányai vannak, míg nektek fiaitok? – recitálja Mahound. – Az lenne csak a szép elosztás! Ezek csak nevek, amelyeket ti és atyáitok találtatok ki. Allah nem hitelesíti őket.

Távozik az elképedt házból, mielőtt még bárkiben fölmerülne, hogy fölvegye vagy elhajítsa az első követ.

A sátáni versek megtagadása után Mahound próféta hazatér, és valamiféle büntetés várja. Valamiféle bosszú – de kié? könnyű vagy nehéz? jófiú-rosszfiú? –, ami szokásos módon az ártatlanokra sújt le. A próféta hetvenéves felesége egy kőrácson ablaknál ül egyenes derékkal, hátát a falnak vetve, és halott.

Mahound nyomorúságának szorításában magába fordul, heteken át alig szólal meg. Dzsáhilijja nagyura bevezeti az üldözés politikáját, amely Hind szerint túl lassan halad. Az új vallás neve *behódolás*; Abu Szimbel most elrendeli, hogy hívei vessék alá magukat a következőknek: vonuljanak el a város legnyomorultabb, viskókkal teli negyedébe; sújtsa őket kijárási és foglalkoztatási tilalom. És sok fizikai támadás is éri őket, nőket köpnek le a boltokban, hívőket bántalmaznak fiatalokú bandák, amelyeket a nagyúr irányít titokban, égő fáklákat hajítanak be éjjel az ablakon a gyanútlan alvók közé. És a történelem egyik ismerős paradoxonaként a hívők száma sokszorozódik, mint a termés, mely csodálatos módon virul, holott a termőföld és az éghajlat egyre romlik.

Az északra fekvő Jatrib oázistelepülésének polgárai ajánlatot tesznek: Jatrib menedéket nyújt az alávetetteknek, ha el kívánják hagyni Dzsáhilijját. Hamza azon a véleményen van, hogy menniük kell.

– Hidd el nekem, öcsém, itt sosem terjesztheted el az üzenetedet. Hind addig nem nyugszik, míg ki nem tépik a nyelved, az én tökömről már nem is beszélve, már megbocsáss.

Mahound, aki egyedül van, és a gyász házában körülveszik a visszhangok, beleegyeznek, és a hívek elindulnak, hogy megvalósítsák terveiket. Khálid, a vízhordó hátramarad, és a beesett szemű próféta várja, hogy beszéljen. Khálid feszengve így szól:

– Hírnök, kételkedtem benned. De te bölcsőbb voltál, mint gondoltuk. Először azt mondtuk, Mahound sosem alkuszik meg, és te megalkudtál. Aztán azt mondtuk, Mahound elárult bennünket, de egy nagyobb igazságot hoztál nekünk. Elhoztad nekünk magát az Ördögöt, hogy tanúi lehessünk a Gonosz művének meg annak, ahogy azt a Jó meg-híúsiítja. Gyarapítottad a hitünket. Bocsáss meg azért, amit gondoltam.

Mahound elhúzódik az ablakon besütő napfényből.

– Igen. – Keserűség, cinizmus. – Csodálatos dolgot tettem. Nagyobb igazság. Elhoztam nektek az Ördögöt. Igen, ez rám vall.

Dzsibríl a Cone-hegy csúcsáról figyeli, ahogy a hívek elmenekülnek Dzsáhilijjából, elhagyják a sivárság városát hűs pálmák és a víz, víz, víz felé. Kis csoportokban, szinte üres kézzel vágnak át a nap birodalmán, az új Idő első évének első napján, az Időén, mely maga is újjászületett, mert a régi meghal mögöttük, és várja őket az új. És egy nap maga Mahound is távozik. Amikor szökése kiderül, Baál búcsúódát költ:

*„Miféle eszmének
tűnik ma a behódolás?
Nem más az, mint
a rettegő elfutás.”*

Mahound elérte oázisát; Dzsibríl nem ilyen szerencsés. Mostanában gyakran találja egyedül magát a Cone-hegyen, amelyet a hideg, a hullócsillagok sújtanak, aztán az éjszakai égből lecsap rá a három szárnyas lény, Lát, Uzzá, Manát, feje körül repkednek, szeme felé kapkodnak, marják, korbácsolják őt a hajukkal, a szárnyukkal. Ő fölemeli a kezét, hogy védje magát, de bosszújuk fáradhatatlan, eléri őt, valahányszor pihen, valahányszor óvatlan. Ő küzd velük, de azok gyorsabbak, fürgébbek, szárnyalóbbak.

Neki nincs ördöge, akit megtagadhatna. Álmában nem tudja őket a pokolra kívánni.